

lik, Orosházánál néhány bajtársával megszőkik századától és jelentkezik a szovjet katonai parancsnokságon. Pártmunkával bízzák meg. Az orosházi első magyarországi pártszervezet első tagjai között dolgozik. A rajzolás Ukrajnában sem hagyta abba, ha másra nem volt alkalom, bajtársai levelezőlapjának hátát használta ki. A népfelvilágosítás feladata a sajtó területére szólítja. A felszabadulás után is, azok a munkák, amelyekkel a párt megbízza – Szombathelyen és Budapesten – lapszerkesztői és publicisztikai jellegűek. Ekkor is rajzol, nem utolsósorban a párt politikai tevékenységében szükséges alkalmazott grafikai munkákat készít. Fő energiáit azonban nagyon is lekötik a nem grafikus feladatok, mert satírikus hangvételének kevés tér nyílt. Meggyőződésének szerkesztői munkájában ad hangot, emberi magatartásával munkatársai meleg szeretetét vívja ki. Művészi munkájának további kiteljesedését 1953-ban bekövetkezett korai halála akadályozta meg.

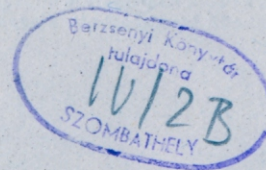
Nevének felelevenítése, műveinek bemutatása ha ugyan megkésve is, de igazságot próbál szolgáltatni.

Körner Eva

63-6407 Vas m. Nyomda - Fk.: Szentlélek 1. 500 db v

MEGHÍVÓ

A Savaria Múzeum meghívja Önt

RÁNKI JÓZSEF—ROXI

grafikus művész

emlékkiállításának megnyitására

1963. december 22-én, délután 1/2 6 órára

Megnyitó beszédet mond

VÁMOS JÓZSEF

a Magyar Szocialista Munkáspárt
Vas megyei Bizottsága Agit.-prop. Osztályának
vezetője

A nevetés ől – ez lehet a mottója Ránki (Roxi) József életművének. Tehát ha azt mondjuk, műfaja a karikatúra, még nem jellemeztük pontosan. Mert a karikatúrista humora lehet mosolygós, elnéző-megbocsátó, nemcsak fölényes-gyilkos, maró-keserű, és kérelhetetlenségében meg nem bocsátó.

Ilyen Daumier karikatúrája szemben a német biedermeier karikatúrájával, „öldöklő” karikatúra, amely nem alacsonyabbrendű kísérőjelensége a „nagy” művészetnek, hanem mindenkor egyenrangú vele. A műfaj mindig egy társadalmi rend hanyatlásának időszakában lép fel, de különösen a XIX. századtól kezdve terebélyesedik ki. Tartalma még országonként is változó, s hol az irodalomban, hol a képzőművészetben jár élen. Oroszországban pl. ahol még a feudalizmus roncsait is el kell takarítani az útból, az írók, Gogol, Csehov, Szaltikov-Scsederin mérik hatalmas csapásaikat és Csernisevskij nagyszabású esztétikájában elemzi a koruk tartalmát is. Franciaországban Daumier az éppen uralomrajutott kispolgárságot, a polgári-forradalmi jelszavak gyatra-hitvány díszletként való felhasználását leplezi le, s művében, mint ellenpólus a proletariátus alakja is felmagasodik.

Magyarországon a műfaj kialakulása megkésett, a XX. századra maradt. Ekkor viszont nagy irodalmi és képzőművészeti művelői támadnak. Szemléleti alapjuk különböző, elég, ha Karinthy Frigyes, Gábor Andor, Derkovitsot és Ránkit említjük. A talaj, amelyen mindannyian állanak, a magyar fasiszta feudál-kapitalizmus, s ennek recsegését, rombadőlésének, ill. rombadöntésének szükségszerűségét érzik és tudják. De e pusztaság és nagyon is kérelhetetlen tény nagyon is különbözőképpen szemlélik, ki a polgári humanizmus csökkenő reménytelenségbe vesző illúziói alapján, ki abban a biztos tudatban, hogy csak az egész lerombolása tisztíthatja meg a talajt, amelyen élni egyáltalán lehetséges. Vitatható, hogy az ilyen humoristák művei humorosak-e egyáltalán. Hiányzik belőlük a megbocsátó-elnéző, feloldó elem, keserűségük mar, és az ábrázolt jelenség megsemmisítésére lázító.

Derkovits és Ránki közös célért küzdöttek. Derkovits művészi skálája sokkal szélesebb; őt elsősorban, mint festőt tartjuk számon, de rajzainak egy része tematikában, technikában és szellemében teljesen a karikatúra területére tartozik. Ránki ismerte Derkovits pohos, árszent kispolgárait, elhülyítette lumpenproletárjait, pöffeszkedő hivatalnokait. Nagyon hasonlóan látta ő is

ezeket a figurákat. Hangjuk egyformán éles és kiméletlen, csak míg Derkovitsnál a téma egy nagyobb egész része, Ránki egész művét betölti. Ránki származására nézve kispolgár s talán mert ez a réteg saját környezete, ismeri anatómiáját olyan mesterien, a rugókat, amelyek mozgatják, a jelenét és potenciális jövőjét, a végzetes veszélyeket, amelyeket kisszerűsége ellenére, vagy éppen azért, hatalomhoz jutva egy egész népre zúdíthat

Roxi neve összefonódik a szocialista művészcsoporthoz, a harcok, haladó művészeti-politikai törekvéssel. A fasiszta években, a harmincas évek közepén lett művész és rögtön szocialista művész. Mikor politikai meggyőződésből és művészeti felfogásból csatlakozott a csoporthoz, tehetsége köztük a legkedvezőbb táptalajra talált, ő viszont a csoport tevékenységét tette sokoldalúbbá. A tragikus és lírai hangok között ő egyedül ütötte meg a szatirikusot, Roxi művészeti elvei azonosak voltak szocialista művésztársaiéval, a valószínűleg akarták szembehelezni a hivatalos művészet kiagyalt világával. A formakifejezés keresését „ember tartalommal, az élettel való mélyebb kapcsolattal” töltötték meg. Roxit is, mint a csoport többi tagját, mély társadalmi felelősségtudat hatotta át. A fasiszta terror nem térítette le a személyileg is veszedelmes művészi útról. Részt vállalt a forradalmár értelmiség önfeláldozó munkájából a maga területén – művészetével erősítette a magyarországi osztályharcot.

Ránki József 1935-ben, 26 éves korában kapcsolódott be a munkásmozgalomba és művészi pályája is ettől kezdve ívelt fel. Eredetileg mérnöknek készült, a brünni műegyetemen tanult, de tanulmányait nem fejezte be. Eleinte csehszlovákiai, majd 1933-tól magyarországi lapoknak dolgozott, főleg mint karikatúrista. A szocialista művészcsoporthoz kívül az illegális szocialista színész-csoportnak is tagja lett és a harmincas évek második felében mindkét csoport va' amennyi legális és illegális megmozdulásában részt vett.

A háború kitörésével még súlyosabbá vált a terror idején is művei ott vannak a csoport politikai tüntetésszámba menő kiállításain, a félig illegális Univerzum könyvek között megjelenik egy kötet rajzainak gyűjteményével és ugyancsak szerepel néhány rajza az 1942-ben kiadott „18 művész, 48 rajz” c. kiadványban, amely tüntetőleg fűzte címébe az 1848-as forradalom évszámát. Két évet töltött Ukrajnában mint munkaszolgálatos, majd mikor Magyarországra visszavezény-

1. Korrupció
2. Conrad Veigt — Saljapin
3. Keretlegény
4. Úri kaszinó
5. A strici
6. Bemutató után
7. Ripacs
8. Egy kis protekciót kérek...
9. Leleplezés
10. Valóban fel akarják göngyölni?...
11. Magábaszállt
12. A hentes
13. Házsártos vén ember
14. Birkózó (vázlat)
15. Társadalmi dráma
16. Természetbarát
17. Kezdetről fogva
18. A parancsot teljesítették
- 19—34-ig Színészportrék
35. Korrumpáló
36. Sakk-matt
37. Egy a sok közül
38. Hintás a vurstliban
39. Vázlat
40. Vázlat
41. A periférián
42. Vázlat
43. Ha az utcát...
44. A vagány
45. Házassági komédia
46. Na, induljunk már el valamerre
47. Nálunk kérem volt kenyere
48. A töprengő
49. A cinikus
50. Embersport
51. A demagóg
52. Triumvirátus
53. A düh

54. Figyelmeztettük
55. Aki meg
56. Kisemberek
57. Az én házam
58. Mosom kezeim
59. Emlékezés
60. Jóvátétel
- 61—62. Portrék
- 63—64. Kispolgárok
- 65—66. Kispolgárok
67. Múzsák
68. Háborús időm emlékére
69. Bajtársi találkozó
70. Zsitvai
71. Újítómozgalom
72. Népszínmű
73. Szolgálati időm emlékére
74. Őnarckép
75. Dekadencia
76. Hé, polgártárs!
77. Koalíció
78. Strandon
79. Életrajz
80. Háromszög
81. Itt valahol, ott valahol
82. A végén
83. Agytröszt
84. Végrehajtó
85. Csapos
- 86—87. Kispolgárok
- 88—89. Kispolgárok
- 90—91. Kispolgárok
92. Vázlat
93. 16 éven aluliaknak